

INFORMACIJSKA POLITIKA NA PODROČJU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Information Policy in the Field of Protection Against Natural and Other Disasters

Boštjan Tavčar*

Povzetek Abstract

Članek odraža osebni pogled avtorja do področja informacijske politike. Opisani so njeni posamezni elementi in vplivi drugih politik. V drugem delu je opisana informacijska politika na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, z vsemi posebnostmi.

The article reflects the author's personal view on the information policy. It describes individual elements of information policy and the effects of other policies. In the second part of the article the information policy in the field of protection against natural and other disasters, with all specifics, is described.

Od informacijske podpore do informacijske politike

Še nedavno je večina ljudi informatiko in komunikacije dojemala kot pomoč svojim opravilom, nekaj, s čimer so le na drug način opravili to, kar so pred tem že po ustaljenih, klasičnih poteh. Ni jih malo, ki informatiko in komunikacije še vedno dojemajo enako, saj sploh niso opazili, da se je, predvsem zaradi interneta, svet na tem področju drastično spremenil. Na hitrost spreminjanja občutno vpliva tudi gospodarska kriza, ki zaradi očitnih prihrankov daje informatizaciji še dodaten zagon.

Že nekaj časa nimamo več opravka samo z informacijsko in komunikacijsko podporo, temveč je ta prerasla v informacijsko politiko. Bistvena razlika je v pojmovanju ene in druge. Če je podpora zgolj zagotavljanje delovanja informacijskih in komunikacijskih sistemov, je politika njihovo udejanjanje in ustvarjanje novega, do zdaj pogosto neznanega. Tako področje informatike in komunikacij ni več le v domeni in odgovornosti strokovne naravoslovno-tehnične javnosti, temveč veliko širše. Informacijska politika je lahko uspešna le, če jo soustvarjajo interesi in zahteve uporabnikov, naravoslovno-tehniške stroke in ekonomske stroke. Teoretično se to sliši idealno, v praksi pa to navadno ni tako. Vzrok je predvsem to, da informacijska politika še ni jasno izoblikovana in zasidrana v sodobni informacijski družbi. Družba je večinoma še ne razume oziroma je še ni sposobna celovito dojemati. Prav tako še niso jasno izoblikovana in poenotena temeljna

stališča različnih, večinoma samooklicanih, strokovnjakov s tega področja. V času nastajanja informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) je informacijsko politiko vodila izključno naravoslovno-tehnična stroka.

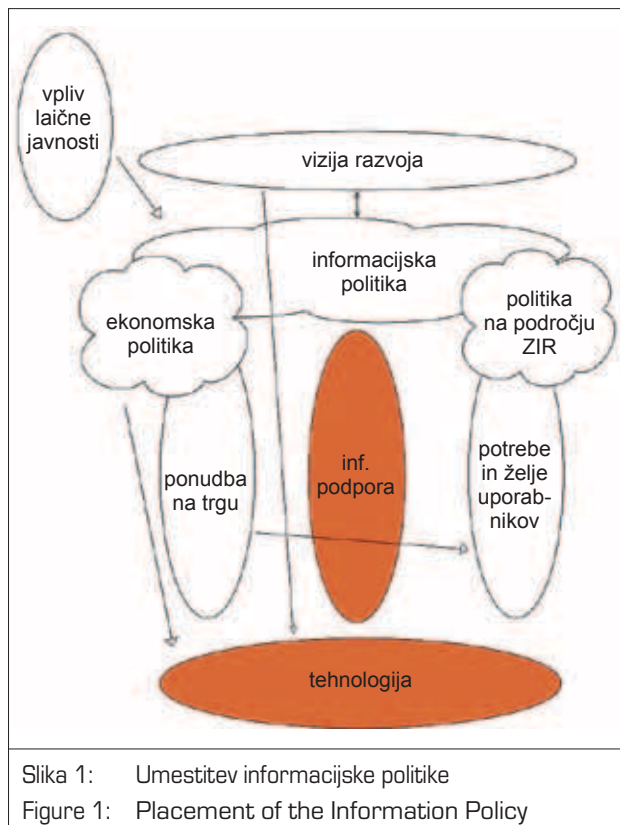
Ta je v svojem navdušenju nad dosežki in zmožnostmi novih tehnologij pogosto zanemarjala potrebe in morebitne zahteve uporabnikov. To niti ni bilo tako problematično, saj so uporabniki večinoma prihajali iz njenih vrst oziroma so bili že po svoji naravi naklonjeni novim tehnologijam. Z razvojem informatike in komunikacij se je na tem področju začel obračati vse večji kapital, predvsem v obliki trženja novih, do takrat še neznanih storitev. To je počasi začelo prevešati tehtnico vpliva na stran ekonomske stroke, ki informacijsko politiko razume kot orodje za doseganje čim večjih dobičkov. Pri tem je problematično predvsem to, da interesi in zahteve uporabnikov ves čas ostajajo drugotnega pomena oziroma da se uporabnikom pogosto poskuša vsiljevati nekaj, kar jim nujno ne koristi in ne izpolni njihovih zahtev ter pričakovanj. Tako se uporabna vrednost počasi izgublja oziroma se ohranja samo, kolikor je to nujno. Ob tem smo priča inflaciji najrazličnejše opreme in storitev. Velika ponudba na trgu navadno ne prispeva k lažjim odločitvam uporabnikov o tem, kaj je primerno in kaj ne, temveč prej obratno. Glavni izziv informacijske politike v prihodnje bo, kako jo uravnotežiti med interesi in zahtevami uporabnikov, naravoslovno-tehniške stroke in ekonomske stroke.

Informacijska politika

Naravoslovno-tehnična inteligenca kot ustvarjalec novih tehnologij, ki so osnova novih storitev, je pogosto preveč

* Ministrstvo za obrambo RS, Uprava RS za zaščito in reševanje, Vojkova c. 61, Ljubljana, bostjan.tavcar@urszr.si

zaverovana v svojo znanost in zato pozablja na pomen informacijske politike. Dogaja se celo, da se oblikovanje informacijske politike zavestno prepušča drugim. Posledica takšnega pasivnega odnosa so vse večje zanemarjanje stroke in oddaljevanje informacijske politike od realnih tehnoloških zmožnosti ter vse večja prevlada interesov kapitala oziroma neoliberalnih ekonomskih politik na tem področju. To neizbežno pripelje do konflikta in na koncu do krize. Primera napačno vodene informacijske politike v Sloveniji sta graditev širokopasovnih telekomunikacijskih dostopovnih omrežij in v določeni meri tudi graditev profesionalnega digitalnega radijskega sistema državnih organov Republike Slovenije. Pri slednjem Slovenija ni osamljen primer, saj se na področju uvajanja profesionalnih digitalnih radijskih zvez podobno dogaja tudi v številnih državah drugod po Evropi in svetu. Upam si trditi, da je v ozadju potreb po vzpostavitvi novih profesionalnih digitalnih radijskih sistemov na prvem mestu ekonomski interes in ne toliko interes uporabnikov. Ekonomska politika vsiljuje potrebe uporabnikom, da bi dosegla svoje ekonomske cilje – čim večjo rast prodaje. Pri tem se uporablja tehnologije zgolj kot orodje za doseganje čim večjih dobičkov. Tehnologije ji poskušajo bolj ali manj uspešno slediti, vendar so pri tem ujetnice po eni strani logike čim večjega dobička in po drugi strani nedoslednosti zaradi nezadostnega vpliva stroke na informacijsko politiko. Neizbežna posledica je vse večji razkorak med obljubljenim in res ponujenim. Ne gre pozabiti tudi na politične interese. Ti eksponentno naraščajo s količino kapitala, potrebnega za nakup in uveljavitev novih tehnologij. Na tem delu se politični interesi pogosto zelo dobro ujamejo z ekonomskimi, vedno na škodo stroke in uporabnikov.

Posebna težava je vpliv laične javnosti s področja informatike in komunikacij. Ta je predvsem vplivna na področju informatike, kar je posledica razširjenosti in priljubljenosti tega področja. Zanimiv pojav je, da tisti, ki odločajo, pogosteje upoštevajo mnenje laične javnosti kot strokovne javnosti, tudi pri čisto strokovnih vprašanjih. Tako razvrednotijo strokovno avtoriteto in povzročajo dolgoročno škodo informacijski politiki na splošno.

Druga težava je večplastnost sodobnih tehnologij, ki ne omogočajo realne ocene kakovosti svojih storitev. Po eni strani gre za vprašanje presoje verjetnosti posameznih dogodkov, ki lahko vplivajo na delovanje sistemov, vendar so tako malo verjetni, da jih v teoriji zavestno zanemarimo, v praksi se pa kljub temu zgodijo – fenomen »črne laboda«. Po drugi strani gre za vprašanje zaupanja v podatke posameznih proizvajalcev. Pri starih tehnologijah je kakovost storitve precej jasna in lahko z veliko verjetnostjo ocenimo, kaj lahko od njih pričakujemo. Pri novih tehnologijah je to skoraj nemogoče, saj je njihovo delovanje precej nejasno, še zlasti v izrednih razmerah. Dejstvo je, da stare tehnologije ne izpolnjujejo več vseh naših pričakovanj in ne omogočajo novih storitev, zato je razvoj neizbežen. Resnica pa je tudi, da se pri novih tehnologijah pogosto izkaže, da prav tako ne zagotavljajo vsega obljubljenega, vsaj ne toliko, kot se je pričakovalo. V veliko mogočih rešitev, ponudnikov, političnih in ekonomskih interesov je velika modrost presoditi, katera tehnologija ali oprema je primerna.

Položaj informacijske politike je neposredno povezan z njeno strateško pomembnostjo za posamezno organizacijo. Za njeno uspešnost je treba jasno določiti okvire in pogoje njenega udejanjanja nasproti drugim politikam. Stroki je treba omogočiti dejavno vlogo, še zlasti na področju izključno strokovnih vprašanj. Uravnotežiti je treba vplive strokovnih, komercialnih, uporabniških in drugih interesov. Treba je narediti jasno razmejitev med informacijsko politiko in informacijsko podporo.

Informacijska politika na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Kje in kako udejanjiti informacijsko politiko na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami? Obstaja kar nekaj priložnosti. Prva priložnost je Strateški svet za informacijsko družbo. Vanj bi bilo treba imenovati predstavnika s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Isto velja za prihodnji Svet za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Nujno je treba imenovati predstavnike za področje informatike in komunikacij v štabe Civilne zaščite in še zlasti v Štab Civilne zaščite Republike Slovenije. Tako bi zagotovili usklajenost z operaterji javnih komunikacijskih in informacijskih omrežij

z namenom zagotavljanja komunikacij in informacijske podpore, še zlasti ob velikih naravnih in drugih nesrečah, tudi v delu, ki ga pokriva Temperska konvencija.

Posebno področje je sodelovanje med vsemi tremi stebri nacionalne varnosti, še posebno ob velikih in obsežnih naravnih ter drugih nesrečah. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami določa dolžnosti in pristojnosti Policije in Slovenske vojske na področju zaščite in reševanja. Vojsko in obrambna sredstva je mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile za zaščito reševanje in pomoč ter sredstva ne zadoščajo. Javni red in mir ter varnost ob naravnih in drugih nesrečah na ogroženih in prizadetih območjih zagotavlja Policija.

Drugo pomembno vprašanje informacijske politike so izzivi za prihodnost in vizija nadaljnega razvoja. Naj omenim samo nekatere, ki se mi v tem času zdijo najpomembnejši. Zlivanje profesionalnih in komercialnih informacijskih ter komunikacijskih sistemov in storitev, uveljavljanje koncepta zankastih omrežij, povezave zbirk podatkov in celo storitve v oblaku. Glavni izziv je zagotavljanje primerne kakovosti storitev prihodnjih informacijskih in komunikacijskih rešitev. Ta je bistvena pri oceni primernosti posameznih rešitev za uporabo na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pri uvajanju novih storitev je pomembno, da je prehod od starega k novemu mehak in finančno vzdržen. Ostri prehodi navadno zahtevajo več finančnih sredstev, pričakujemo pa

lahko tudi večji odpor uporabnikov. Izredno pomembno je, da so uporabniki zadovoljni z novostmi in da te izpolnjujejo čim več njihovih zahtev ter želja, saj jih bodo le tako sprejeli in uporabljali.

Sklepne misli

Informacijska družba je dejstvo, ki mu ne moremo ubežati. Če si srednje generacije šele poskušajo razložiti njen smisel, mlajše sprejemajo to kot dejstvo. Neodločnost prvih in nekritično sprejemanje drugih sta enako nevarni. Informacijska družba zato nujno potrebuje jasno določene cilje in svojo filozofijo. Šele na teh temeljih je mogoče graditi uspešno informacijsko politiko pod pogojem enakopravne in uravnotežene zastopanosti vseh dejavnikov te politike. To je še zlasti pomembno na tako specifičnem področju, kot je področje informacijske politike sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Vse napačne se namreč zelo hitro pokažejo, še posebno ob velikih naravnih in drugih nesrečah.

Viri in literatura

1. Groznik, A., Kovačič, A., 2001. Skladnost poslovnega strateškega načrta s strateškim načrtom informatike, *Uporabna informatika*. Ljubljana, let. 9, št. 1, 12–15.